

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

ДОСВІД РОБОТИ РТЦ

ХАРКІВСЬКОЇ ОУНБ ПО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТІВ

Інформаційно-методичні матеріали

Харків - 2017

ББК 78.34

Д 70

Досвід роботи РТЦ Харківської обласної універсальної наукової бібліотеки по реалізації проектів : інформаційно-методичні матеріали / Управління культури і туризму Харк. облдержадмін., Харк. обл. універс. наук. б-ка; ред.- уклад. Н.М. Грачова – Харків : ХОУНБ, 2017.

Поданий матеріал висвітлює досвід роботи Регіонального тренінгового центру ХОУНБ за 2010-2017 рр.

Укладач:	Н.М. Грачова
Редактор:	Г.В. Бакаєва
Комп'ютерний набір:	Н.М. Грачова
Комп'ютерна верстка:	Н.М. Грачова
Відповідальна за випуск:	Н.І.Шостко

Регіональний тренінговий центр Харківської обласної універсальної наукової бібліотеки був створений в червні 2010 року в рамках програми «Бібліоміст» і працює над подоланням інформаційної нерівності яка існує в суспільстві.

Головним завданням Центру є розвиток регіональної бібліотечної інфраструктури шляхом підвищення кваліфікації працівників бібліотек області. Нові знання та навички у центрі отримують не лише працівники бібліотек-учасниць програми «Бібліоміст», але й фахівці з інших бібліотек, користувачі бібліотеки, представники громади. Завдяки реалізації програми „Бібліоміст” в Харківській області, сучасні бібліотеки Слобожанщини розширюють спектр послуг і коло відвідувачів, що сприяє соціально-економічному розвитку регіону.

В Регіональному тренінговому центрі проводиться навчання різних груп користувачів бібліотеки. РТЦ надає приміщення для реалізації програм різних громадських та благодійних організацій, у вільний від навчального періоду час, всім бажаючим надається можливість безкоштовного доступу до Інтернету.

Сучасна матеріальна база РТЦ використовується партнерами бібліотеки для проведення різноманітних тренінгів, презентацій із застосуванням мультимедійного обладнання, вебінарів, зустрічей, відео-конференцій, круглих столів, та ін..

РТЦ свою роботу проводить згідно стратегічному плану, який був прийнятий на період 2015-2020 роки. В плані визначено цілі розвитку, завдання та засоби їх реалізації, показники розвитку на певний період. Робота РТЦ займає одне з центральних місць в системі управління бібліотекою, визначаючи основні напрями роботи бібліотеки на поточний період та на перспективу, що забезпечує єдність діяльності.

План роботи РТЦ є частиною бібліотечного маркетингу, найтіснішим чином пов'язаний з інноваційною діяльністю бібліотеки, оскільки включає вивчення потреб в інноваціях та можливостей їх реалізації, розробку інноваційної стратегії, організацію просування інновацій на ринок бібліотечних послуг.

Основною метою роботи РТЦ Харківської обласної універсальної наукової бібліотеки є:

- підвищення кваліфікаційного рівня бібліотечних працівників міста та області;
- максимальне задоволення потреб користувачів у бібліотечно-інформаційному обслуговуванні;

- розширення асортименту послуг, які надаються користувачам за рахунок розвитку інноваційної діяльності;
- розвиток перспективного попиту на бібліотечно-інформаційні послуги;
- формування та підтримка позитивного іміджу бібліотеки у органів місцевої влади, громадських організацій, громадськості.

По закінченню програми „Бібліоміст”, регіональний тренінговий центр продовжує свою роботу як структурний підрозділ науково–методичного відділу бібліотеки, зі збереженням посад всіх задіяних в проекті фахівців.

Можливості тренінгового центру використовують для проведення занять у рамках курсів підвищення кваліфікації обласного навчально-методичного центру підвищення кваліфікації працівників культури регіону. На сьогодні фахівці бібліотеки є тренерами центру.

За ініціативи РТЦ бібліотеки до навчального плану курсів підвищення кваліфікації для бібліотечних працівників міста та області, були включені лекційні та практичні заняття з усіх шести модулів за програмою «Бібліоміст».

Тренерську діяльність здійснюють сертифіковані тренери, а також головні спеціалісти бібліотеки.

РТЦ продовжує тісну співпрацю: з Обласним навчально-методичним центром підвищення кваліфікації працівників культосвітніх закладів, Територіальними центрами надання соціальних послуг Московського та Основ'янського районів м. Харкова (надання соціальних послуг).

Проект «Відкрий для себе Інтернет» Регіонального тренінгового центру Харківської обласної універсальної наукової бібліотеки було створено відповідно запитам користувачів, які перетнули певну вікову межу, але залишаються молодими душею і готовими до творчих здобутків.

Мета діяльності: донести людям зрілого віку віру, що життя не залишилось у минулому, що їх поважний вік не є перепорою для повноцінного активного життя. Проект допомагає адаптуватися до нових умов, набутти впевненості в своїх силах і реалізувати себе в житті громади.

„Відкрий для себе Інтернет” є постійно діючим проектом РТЦ, який користується попитом у різних вікових груп.

Тренінги успішно проводяться серед таких категорій користувачів:

- Користувачі бібліотеки;
- Підопічні Територіального центру соціального обслуговування пенсіонерів, самотніх і непрацездатних громадян Московського та Основ'янського районів м. Харкова;

- Учасники клубу активного довголіття "Допоможи собі сам";
- Громадська організація «Справедливий суд» та ін.

В рамках проекту учасники отримують початкові знання з основ комп'ютерної грамотності, навігації в мережі Інтернет, спілкування в соціальних мережах та за допомогою програми Skype, а головне можливість провести час в дружній атмосфері.

Для окремої категорії користувачів, за їх проханням, проводяться повторні тренінги. Для слухачів, які мають комп'ютер у особистому користуванні і потребують додаткової інформації стосовно роботи з певними програмами та особливостями навігації в Інтернеті, проводяться тренінги та індивідуальні консультації. З користувачами працюють досвідчені тренери. На заняттях завжди панує тепла та доброзичлива атмосфера.

В планах роботи центру - проведення спільних заходів з використанням технічних та інформаційних можливостей тренінгового центру, участь членів громадських організацій та об'єднань в тренінгах, які проводить бібліотека, як в якості слухачів так і в якості тренерів-волонтерів.

РТЦ продовжує активно співпрацювати з обласним комунальним закладом «Харківський організаційно-методичний центр туризму». В рамках співпраці вже створено на базі бібліотек Туристично- інформаційні пункти, заплановано проведення спеціальних тренінгів, орієнтованих на розбудову туристичної привабливості Харківщини.

Вже розпочалася співпраця РТЦ з Головним управлінням юстиції у Харківській області, з Харківською громадською організацією незрячих юристів, Українською ініціативою з підвищення впевненості, Благодійним Фондом „Брейнбаскет Фаундейшн” та іншими організаціями.

Харківський РТЦ став центром для підвищення кваліфікації працівників бібліотек різних відомств, займається популяризацією бібліотек регіону як соціально значимих центрів міст та області, створює привабливий імідж бібліотек регіону, розширяє партнерські зв'язки.

Внутрішньо переміщені особи, які мали бажання отримати додаткові знання та вміння з користування комп'ютером, прагнули знайти роботу чи житло, або хотіли дізнатись з Інтернету, де можна отримати допомогу від волонтерських та громадських організацій – змогли відповісти на ці питання, взявши участь у роботі «Харківських комп'ютерних курсів для ВПО» (2015 р.), які було проведено РТЦ.

Інформація про тренінги розповсюджувалася через громадську організацію «Станція Харків», об'яви в модульному містечку м. Харкова, сюжет на обласному

телебаченні, особистому спілкуванню працівників бібліотеки в місцях видачі гуманітарної допомоги переселенцям, через соціальні мережі.

Особливо збільшилась відвідуваність тренінгів після участі РТЦ в Ярмарку вакансій, яка відбулася у квітні 2015 року. Було створено відеофільм про наш проект, роздаткові матеріали, але значущим було особисте спілкування та запрошення на курси.

Під час роботи на ярмарку у нас склалися партнерські стосунки з громадською організацією «Перспектива», яка займається допомогою у працевлаштуванні переселенців. Понад 20 чоловік прийшло до нас завдяки інформації про роботу наших курсів, яку було отримано саме на тренінгах «Перспективи».

За результатами співпраці було проведено 12 тренінгів. В них взяли участь 69 чоловік, 11 чоловіків і 58 жінок. Окремі учасники взяли участь у 2-х тренінгах різного рівня навчання. Всього тренінги проведено для 110 учасників, з них 41 людина взяла участь у 2-х тренінгах

Головним успіхом тренінгів і досягненням проекту є надання можливості учасникам отримати безкоштовні знання з комп'ютерної грамотності та навігації в Інтернеті. Для багатьох учасників робота за комп'ютером відбулася вперше.

Дуже важливим стало для ВПО особисте спілкування між учасниками тренінгів, створення особистої сприятливої атмосфери.

У процесі проведення тренінгів вдалося познайомити, налагодити відносини між учасниками спільноти і згуртувати їх. Кожному було приділено увагу і надано допомогу в отриманні необхідної інформації. Вона стосувалась базових потреб в житті, роботі, спілкуванні, дозвіллі, розвитку, психологічної допомоги та консультуванні.

Незважаючи на невелику кількість тренінгів, ефект від них виявився досить значним і виправдав очікування. Учасники окрім навчання змогли отримати: психологічну допомогу, взаємну моральну підтримку, інформаційну та правову допомогу, зокрема про права ВПО, шляхи вирішення окремих проблем ВПО засобами Інтернету.

Також учасники тренінгів змогли дізнатися про громадські та благодійні організації, які сприяють ВПО в їх соціалізації, розвитку, освіті. У багатьох ВПО сформувалися міцні дружні стосунки, стали дружити між собою. Учасники брали участь у різноманітних заходах ХОУНБ.

Складнощами в реалізації проекту безумовно можна назвати різницю у поглядах учасників, внутрішню замкнутість, мало контактність.

В 2015 році РТЦ ХОУНБ став учасником спільного проекту «Працевлаштування та розвиток трудових ресурсів в бібліотеках» (жовтень 2015 р. –

лютий 2016 р.), який виконувався в рамках Української Ініціативи з Підвищення Впевненості (UCBI), що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та адмініструвався IREX/Україна в рамках програми «Бібліоміст». Проект складався з серії тренінгів з працевлаштування для вимушено переміщених осіб (ВПО) в 16 публічних бібліотеках, розташованих у Запорізькій, Дніпропетровській, Харківській, Донецькій та Луганській областях. Учасники тренінгів отримали практичні знання та навички і дізнались багато нового з питань пошуку роботи.

Тренінги з працевлаштування, зокрема, стали одним з найуспішніших напрямків програми та принесли відчутні позитивні зміни до громад. РТЦ провів серію тренінгів з працевлаштування для вимушено переміщених осіб (ВПО).

Бібліотека має ресурси, які були використані для розвитку громад Харкова. Це колектив, фонди, технології, площі та партнери. З досвідом, правильною та продуманою стратегією, РТЦ ХОУНБ став сильним партнером, зробив свій внесок в успішність трудових ресурсів. РТЦ надав ті сервіси, які є актуальними та корисними для громади в сучасних умовах.

Завдяки участі в реалізації проекту по працевлаштуванню бібліотека стала партнером, якій допомагатиме людям знайти роботу та отримати необхідні навички, сформувавала осмислені та скоординовані сервіси, які допомагають бібліотеці стати надійним партнером в розвитку трудових ресурсів.

РТЦ підтримав ініціативу групи учасників тренінгів для ВПО створити клуб за інтересами на базі Харківської обласної універсальної бібліотеки у майбутньому.

В 2016 РТЦ продовжив успішну реалізацію проекту «Об'єднання громади: навчальні та інтеграційні програми для ВПО у Харкові» під девізом – «Жити разом».

На базі Харківської обласної універсальної наукової бібліотеки було створено ресурсний центр – мобільна комп'ютерна лабораторія для проведення тренінгів ВПО та мешканців місцевої громади

Протягом грантового періоду (січень - липень 2016 р.) мобільною комп'ютерною лабораторією було проведено 12 тренінгів.

Тренінги проводились за такими темами:

1. «Основи комп'ютерної грамотності. Основи роботи в Інтернет (для початківців)» (9 тренінгів),
2. «Ресурси Інтернет на допомогу ВПО» (1 тренінг),
3. «Принципи працевлаштування та ефективний пошук роботи» (2 виїзних тренінги).

Тренерами було здійснено виїзди до м. Зміїв та м. Чугуїв Харківської області з метою проведення тренінгів з працевлаштування. У місті Чугуїв, в рамках проекту

було проведено методичний тренінг "Принципи працевлаштування та ефективний пошук роботи" для бібліотечних працівників Чугуївського району Харківської області. Загалом підвищили рівень комп'ютерної грамотності 152 особи, із них 29 ВПО.

Серед учасників були люди різної вікової категорії. Майже всі мали початкові знання з комп'ютерної грамотності та певні навички роботи за ноутбуком. Працювали однією командою, заняття проходили легко, професійно, з гарним настроєм. Всіх учасників об'єднував майже однаковий рівень знань з комп'ютерної грамотності та прагнення оволодіти можливістю користуватися Інтернетом, отримати нові знання та застосовувати їх в роботі, або просто володіти новими технологіями.

Під час тренінгів учасники навчилися користуватися комп'ютером та отримали знання щодо можливостей Інтернету. Значну увагу при проведенні тренінгів було приділено освоєнню методів пошуку інформації в Інтернеті та інформаційним ресурсам, які стануть у нагоді ВПО. Розглянули можливості отримання різноплановою інформації з офіційних джерел, зокрема було приділили увагу роботі урядового порталу, правовим ресурсам. На практичних заняттях навчились відшукувати необхідні постанови та закони, особливо ті, що стосуються різних питань життя внутрішньо переміщених осіб.

Учасники з числа переселенців шукали інформацію в Інтернеті про сайти, що надають різну інформацію для ВПО, де можна отримати матеріальну допомогу та моральну підтримку, як можна знайти роботу, шукали сайти за інтересами, цікавилися новинами із зони АТО.

Під час тренінгу з працевлаштування всім було запропоновано самостійно шукати роботу, скласти власне резюме та розмістити його на одному з сайтів за допомогою ноутбуків та стаціонарних комп'ютерів.

Особливу зацікавленість у слухачів викликало знайомство з роботою урядового порталу, а також інформація про те, яким чином можна записатися на прийом до харківського голови, де можна отримати державну і недержавну допомогу, як подати заявку на її отримання.

Окремих слухачів зацікавила можливість спілкуватися соціальними мережами та користування сайтами, де потрібна реєстрація, була створена електронна пошта. Багато часу доводилося виділяти на індивідуальні консультації з користування Інтернетом для пошуку інформації з питань придбання квитків на залізниці, товарів в інтернет-магазинах, аптеках, копіювання фото на диск та багато іншого.

В рамках інтеграційної діяльності РТЦ та реалізації проекту, було проведено культурні, літературні та інформаційні заходи, що сприяли інтеграції відвідувачів із числа ВПО та місцевої громади.

В ході діяльності в бібліотеці було проведено низку різноманітних заходів таких, як: концерти, зустрічі з представниками нової поліції, кінопокази, літературно-музичні години, семінари, інформаційні години, урок пам'яті, книжкові виставки, відео години, «жива книга» та ін.. Всього було проведено 21 захід для 501 учасника.

Під час зустрічі з представниками нової поліції дуже приємно було спостерігати, як змінюється ставлення людей до поліції: від настороженого до довірчого. Історії життя поліцейських, цікава інформація з перших вуст, спілкування в невимушеній обстановці і відповіді на всі питання без винятку створили ауру розуміння між читачами і поліцейськими.

Атмосфера заходів була чудовою. Наприкінці на гостей в рамках неформального спілкування – знайомства чекав солодкий стіл.

Про хід реалізації проекту «Об'єднання громади: навчальні та інтеграційні програми для ВПО у Харкові» регулярно інформує сторінка у Фейсбуці «Жити разом» <https://www.facebook.com/zhurturazom2016/>

та сторінка на сайті бібліотеки <http://library.kharkov.ua/library/>.

За час проведення тренінгів з'ясувалося, що багатьом слухачам необхідні індивідуальні консультації з користування власними гаджетами. Ми стараємося підходити до кожного учасника індивідуально, враховувати його інтереси. Частина користувачів приходила зі своїми власними ноутбуками та планшетами. Проект продовжує реалізовуватись.

В 2015-16 роках РТЦ разом з Харківським регіональним Офісом з підтримки реформ місцевого самоврядування та децентралізації повноважень органів виконавчої влади провели серію вебінарів за участю представників Департаментів культури, охорони здоров'я, освіти та науки Харківської обласної державної адміністрації, представників громадських організацій.

Тренери РТЦ брали участь в реалізації проекту “Моя нова поліція: громадська підтримка реформи Національної поліції”. Цей проект реалізовувався спільно з IREX (Рада міжнародних наукових досліджень та обміні) в партнерстві з Міністерством внутрішніх справ України, Міжнародною організацією з розвитку права (IDLO) за фінансової підтримки Бюро з міжнародної боротьби з наркотиками та правоохоронної діяльності Держдепартаменту США (INL). Він має на меті

вибудувати довіру та встановити плідні стосунки між новою поліцією та громадянами, для яких вона працює і яких має захищати.

Заходи з поліцейськими отримали велику популярність, їх учасниками стали понад 300 осіб. Це і студенти найближчих вузів (Харківського гідрометеорологічного технікуму Одеського державного екологічного університету, Харківського професійного ліцею будівництва і комунального господарства, Харківського коледжу Державного університету телекомунікацій), це і юні миротворці, лідери учнівського самоуправління, і просто всі бажаючі, хто побачив оголошення на вітринах бібліотеки чи в соціальних мережах (Фейсбук, Вконтакте).

Заходи проходили як в стінах бібліотеки, так і поза її межами - на базі Харківського професійного ліцею будівництва і комунального господарства та в Харківській загальноосвітній школі № 28.

Всі заходи проходили в діалоговому режимі, жваво, невимушено і дуже цікаво. Поліціанти виявилися зовсім не «страшними», а дуже привітними та з почуттям гумору. Кожен учасник мав можливість задати різноманітні питання поліцейським. Патрульні разом із присутніми розігрували ситуації з життя та давали алгоритми їх вирішення.

Учасники проекту дізналися про те, хто може бути поліцейським, як ним стати, критерії відбору до патрульної поліції, про принципи, якими керується поліцейський в своїй роботі. Запрошені поліцейські розповіли про свою «історію успіху» - чому з'явилося бажання обрати саме цю професію, як проходив відбір та навчання, які цікаві випадки траплялися з ним. Зустрічі проходили в теплій, дружній атмосфері.

Фонд BrainBasket за підтримки Адміністрації Президента України, на базі Регіонального тренінгового центру Харківської обласної універсальної наукової бібліотеки, у 2016 році запустив програму Technology Nation - безкоштовний курс з основ програмування. Організатори навчають всіх бажаючих з нуля отримати базові навички для подальшої роботи (як технічні знання, так і англійська і soft skills). Навчання проходить у форматі змішаного навчання, яке передбачає і самостійну роботу з онлайн лекціями, і аудиторну практику, що включає 9 лабораторних робіт і фінальне завдання. Курси складені на основі програм великих технологічних університетів - Гарварду, Стенфорда. Роль менторів на аудиторні практики виконують програмісти-волонтери.

Фонд BrainBasket розширив всеукраїнський освітній проект Technology Nation, запускаючи безкоштовні навчальні програми для дітей Technology Nation Kids. Освітнім партнером проекту стала освітня ініціатива Академія Кодування, яка має великий досвід у викладанні ІТ для дітей. Програма базується на курсах

CodeClub, що мають ліцензію Creative Commons і зосереджуються на навчанні дітей Scratch (візуальній мові програмування, розробленій MIT), основам HTML/CSS і Python.

У рамках проекту Technology Nation Фонд BrainBasket запусив групи з безкоштовного навчання мам у декреті основам веб-розробки та елементам веб-дизайну IT Moms. Це дозволяє новоспеченим мамам розширити свої знання та коло спілкування, а також заробляти гроші, перебуваючи в декретній відпустці.

Регіональний тренінговий центр Харківської обласної універсальної наукової бібліотеки продовжує свою роботу, у нього великі плани на майбутнє.

Запрошуємо колег та представників місцевих громад до співпраці.

Принципи діяльності РТЦ

- Спрямованість на потреби клієнтів
- Методичність в досягненні цілей
- Постійне вдосконалення якості послуг
- Відкритість для суспільства
- Прозорість діяльності
- Ефективне використання ресурсів

SWOT аналіз ДІЯЛЬНОСТІ РТЦ

<p>Сильні сторони</p> <ul style="list-style-type: none"> • Маємо матеріально-технічну базу • Методичне забезпечення • Професійний тренерський склад • Досвід викладацької роботи • Досвід роботи з бібліотечними веб-ресурсами 	<p>Слабкі сторони:</p> <ul style="list-style-type: none"> • оновлення матеріально-технічної бази • недостатнє фінансування на відрядження • підготовка тренерів з числа бібліотекарів області • дистанційне навчання
<p>Можливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> • підвищення кваліфікації бібліотекарів інших систем та відомств • проведення тренінгів для громадських організацій на базі РТЦ • співпраця з владою • проведення виїзних тренінгів 	<p>Загрози:</p> <ul style="list-style-type: none"> • зношення комп'ютерної техніки • відсутність підтримки з боку влади різних рівнів • недостатнє фінансування • зміна кадрового складу

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ТА ПРІОРИТЕТИ

Стратегія організаційного розвитку РТЦ

Загальна мета: РТЦ володіє належним рівнем організаційної спроможності, який дозволяє гнучко реагувати на потреби клієнтів..

Стратегічні пріоритети:

- забезпечення ефективного менеджменту РТЦ;
- розвиток кадрового потенціалу РТЦ, що відповідає сучасним вимогам;
- розробка та реалізація фандрейзингової стратегії, побудованої на просуванні нових послуг РТЦ.

Стратегія зовнішніх зв'язків

Загальна мета: РТЦ формує коло партнерів для співпраці, ініціює та проводить з ними спільні заходи заохочує до співпраці.

Стратегічні пріоритети:

- розвиток взаємовигідної довготривалої співпраці з органами влади на місцевому рівні;
- розвиток партнерства між РТЦ та організаціями громадянського суспільства;
- забезпечення позитивного іміджу РТЦ серед різних секторів суспільства.

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ХОУНБ

- 1999** відкрито перший Центр Інтернет в публічних бібліотеках Харківщини за проектом фонду "Відродження".
- 2001** бібліотека отримала грант проекту "Інтернет для читачів публічних бібліотек (LEAP)" за фінансової підтримки Посольства США.
- 2007** відкрито Центр Європейської Інформації за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» у партнерстві з Харківським громадським фондом місцевої демократії.
- 2010** в рамках програми модернізації українських бібліотек «Бібліоміст» - створений Регіональний тренінговий центр
- 2010** започатковано проект «Відкрий для себе Інтернет» для людей зрілого віку
- 2012** Перемога в конкурсі «Смарт технології в навчальному процесі з використанням інтерактивної дошки», в рамках програми «Бібліоміст»
- 2013** Реалізація проекту «Публічні бібліотеки – мости до е-урядування» в рамках програми “Бібліоміст”
- 2015** «Харківські комп’ютерні курси для ВПО» в рамках Української Ініціативи з Підвищення Впевненості (UCBI), що фінансується Агенством США з міжнародного розвитку (USAID).
- 2015-2016** «Працевлаштування та розвиток трудових ресурсів в бібліотеках», який виконувався в рамках Української Ініціативи з Підвищення Впевненості (UCBI), що фінансується Агенством США з міжнародного розвитку (USAID) та адмініструвався IREX/Україна в рамках програми «Бібліоміст».
- 2016** «Об’єднання громади: навчальні та інтеграційні програми для ВПО у Харкові» в рамках Української Ініціативи з Підвищення Впевненості (UCBI), що фінансується Агенством США з міжнародного розвитку (USAID).
- 2016** «Моя нова поліція: громадська підтримка реформи нової поліції»: спільний проект Ради міжнародних досліджень та обмінів (IREX/Україна) та Національної поліції України.
- 2016 - ...** Безкоштовні курси з програмування Technology Nation від фонду Brain Basket.